

Pere Vergés Farrés (1896-1970): A Pedagogue of Leisure-Sport Competitions

Jordi Brasó^{1*} and Raquel Cercós¹

¹Department of Theory and History of Education, Faculty of
Education, University of Barcelona, Spain

Abstract

Pere Vergés was one of the most prominent pedagogues in the New School's movement to update education. In Catalonia, together with figures such as Rosa Sensat, Artur Martorell and Alexandre Galí, he contributed to a vision of education centred on sensitivity, the child and their autonomy. The subject of this study is Pere Vergés. It is intended to provide a new vision alongside the existing studies focused on the competitive-sports field. Using a methodology based on the analysis of primary sources, along with a complete set of references that have examined the subject, we conclude that Vergés showed a distinctive and unique character in his pedagogy. Contrary to the postulates of non-competition in the New School movements, yet while maintaining this idea of renewal, he included educational competition as a singular element.

Keywords: competition, sport, education, Pere Vergés, pedagogy

Introduction

The figure of the Catalan educator Pere Vergés Farrés (Barcelona, 1896-1970) should be placed within the context of the entire educational renewal movement and the New School (González-Agàpito, 1978a; Monés, 2011). Thus, the set of European ideas with hygienist leanings, in favour of the education of the child, appeared in Spain through the pedagogues of the Institución Libre de Enseñanza (Free Education Institution), along with other personalities primarily representing the public authority and the bourgeoisie. In Catalonia, the institutions themselves sought to palliate the high level of child mortality, increase children's health and deal with childhood illiteracy. The pedagogical movement with these goals of hygiene and universal education can be fit within this context, which also sought to achieve a state of peace between the working class and the bourgeoisie. L'Escola del Bosc

* Correspondence:
Jordi Brasó (jbrasorius@ub.edu).

Pere Vergés Farrés (1896-1970): un pedagog de la competició ludicoesportiva

Jordi Brasó^{1*} i Raquel Cercós¹

¹Departament de Teoria i Història de l'Educació,
Facultat d'Educació, Universitat de Barcelona, Espanya

Resum

Pere Vergés va ser un dels pedagogs de repercussió en el moviment de renovació de l'Escola Nova. A Catalunya, juntament amb figures com Rosa Sensat, Artur Martorell o Alexandre Galí, va aportar una visió educativa centrada en la sensibilitat, el nen i la seva autonomia. L'objecte d'aquest estudi és Pere Vergés. Es pretén aportar una nova visió centrada en l'àmbit competitiu-esportiu als estudis existents. A partir d'una metodologia basada en l'anàlisi de les fonts primàries, i amb un conjunt de referències que han tractat el tema, es conclou que Vergés va mostrar un caràcter distintiu i únic en la seva pedagogia. Contràriament als postulats de la no competició en els moviments d'Escola Nova, i mantenint aquesta idea de renovació, va incloure la competició educativa com a element singular.

Paraules clau: competició, esport, educació, Pere Vergés, pedagogia

Introducció

La figura del mestre català Pere Vergés Farrés (Barcelona, 1896-1970) cal situar-la en el context de tot el moviment de la renovació pedagògica i l'Escola Nova (González-Agàpito, 1978a; Monés, 2011). D'aquesta manera, tot l'ideari europeu amb voluntats higienistes, en favor de l'educació del nen, es mostra a Espanya a partir dels pedagogs de la Institució Lliure d'Ensenyament, juntament amb altres personalitats, representants del poder públic i de la classe burgesa, majoritàriament. A Catalunya, les pròpies institucions van buscar pal·liar l'alt nivell de mortalitat infantil, incrementar la salut en els més joves i fer front a l'analfabetisme dels més petits. En aquest context se situa un moviment pedagògic amb aquestes finalitats higièniques, d'educació global, i que a més pretenia aconseguir un estat de pacifisme entre la classe obrera i la burgesia. Apareix així l'Escola del Bosc (1914) i en una mateixa idea l'Escola del Mar

* Correspondència:
Jordi Brasó (jbrasorius@ub.edu).

(1914) and the Escola del Mar (1922) appeared within this current, and this is also when Pere Vergés' educational ideal appeared (Ajuntament de Barcelona, 1922, 1932; Martorell, 1965; Monés & Bosom, 1992).

The director of the Antigua Escola del Mar (1922-1938), which was destroyed by a bombardment in the Civil War, at all times advocated play and sport as key elements in his philosophy and his vocation as a teacher and pedagogue (Saladrigas, 1973; Vergés, 1935a). For this reason, in both the school camps he directed in Calafell (Brasó, 2017b) and the new sites where the school moved – in La Rosaleda on Montjuïc, and in Guinardó – and in his school foundation, he continued to promote this healthy Anglo-Saxon sports philosophy following the postulates of the New School (Brasó, 2017c; Demolins, 1899; Ferrière, 1927; Vergés, 1935a).

Pere Vergés: A pedagogue of Leisure-Sport Competition

Pere Vergés's relationship with sports started from a young age, when he went through the integral and inter-class schools in districts II and VI of Barcelona, which were related to the Associació Protectora de l'Ensenyança (Association to Protect Education), created thanks to the initiatives of the petty bourgeoisie (Torrebadella & Brasó, 2017). This fact, coupled with his love of swimming (he was a member of the Barcelona Swimming Club and went to swim first thing every morning) are the seeds of his future humanistic pedagogical-sport ideas. And he shared this philosophy with his friend from the club, Nemesi Ponsati; both friends, who were affiliated with the Noucentisme movement, viewed men in a similar way: the working man and the playing man, with a sound education based on a job well done, as Eugeni d'Ors would say (Robert, 1999, 2004). The same holds true of the contest he won on gymnastic exercises. All of this history and these hobbies and his appointment as the director of Baños de Mar and later the Escola del Mar, thanks to the director of the Technical Consulting of the Culture Commission of the Barcelona Town Hall, Manuel Ainaud (1885-1932) (Domènech, 1997; Pàrraga, 1989), reinforce these leanings towards hygiene, health, the promotion of gymnastics and bathing in the sea, as well as physical activity in general. Yet additionally, a unique sports and competitive element appears in Vergés, unlike in the majority of the New School proposals.

In order to understand his philosophy, we must know his idea of school social life. Indeed, the pedagogue attempted to create an environment resembling a small

(1922), i és quan sorgeix l'ideal educatiu de Pere Vergés (Ajuntament de Barcelona, 1922, 1932; Martorell, 1965; Monés i Bosom, 1992).

El director de l'Antiga Escola del Mar (1922-1938), destruïda per un bombardeig durant la Guerra Civil, en tot moment va apostar pel joc i l'esport com a elements claus de la seva filosofia i la seva vocació de mestre i pedagog (Saladrigas, 1973; Vergés, 1935a). Per aquest motiu, tant en les colònies escolars que va dirigir a Calafell (Brasó, 2017b) i en les noves ubicacions on es va instal·lar l'escola –en el Roserar de Montjuïc, i al Guinardó–, i en la seva fundació escolar, va continuar promovent aquesta filosofia saludable esportiva anglosaxona, seguint els postulats de l'Escola Nova (Brasó, 2017c; Demolins, 1899; Ferrière, 1927; Vergés, 1935a).

Pere Vergés: un pedagog de la competició ludicoesportiva

La relació de Pere Vergés amb l'esport s'inicia ja des de ben jove, amb el seu pas per les escoles d'educació integral i interclassistes dels districtes II i VI de Barcelona, relacionades amb l'Associació Protectora de l'Ensenyança i creades gràcies a les iniciatives privades de la petita burgesia (Torrebadella i Brasó, 2017). Aquest fet, unit a la seva afició per la natació (era soci del Club Natació Barcelona i anava a nedar diàriament a primera hora del matí), són una mostra de la seva futura idea pedagògicoesportiva, humanista. I aquesta filosofia és compartida també pel seu amic del club, Nemesi Ponsati; totes dues figures noucentistes tindran una manera similar d'entendre a l'home: un home que treballa i que juga, amb una bona educació i a partir de l'obra ben feta, com diria Eugeni d'Ors (Robert, 1999, 2004). Així mateix, és destacable el concurs que va guanyar sobre exercicis gimnàstics. Tota aquesta història-afició i el seu nomenament com a director dels Banys de Mar i posteriorment l'Escola del Mar, gràcies a la figura del director de l'Assessoria Tècnica de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, Manuel Ainaud (1885-1932) (Domènech, 1997; Pàrraga, 1989), reforcen aquestes voluntats higièniques, de salut, de promoció de la gimnàstica i els banys de mar i, en general, de l'activitat física. Però, a més, en el cas de Vergés apareix un element esportiu i competitiu diferencial de la majoria de propostes de l'Escola Nova.

Per a entendre la seva filosofia s'ha de conèixer la seva idea de vida social escolar. I és que el pedagog va intentar crear una atmosfera a manera de petita ciutat, amb característiques de les polis gregues, democràtiques,

city, with characteristics of the Greek polis: democratic, beautiful, respectful, etc. His purpose was to make good citizens of society, so he isolated all scholastic and rote pedagogy and sought instead to get the child to reflect and debate in order to prepare for their own future as the adult that they would become in society.

This Greek-Platonic pedagogy – in its etymological origin as guide, conductor, mentor – led him to use music, books and libraries, drawing, art and gymnastics-corporal education intensely and aesthetically (Ainaud, Bohigas, González-Agápito, Vergés, & Cònsul, 1996; Crexells, 1935; González-Agápito, 1978b, 1996, 1998; La música en la antigua Escuela del Mar, 1954). For this reason, physical education, which primarily meant gymnastics and swimming, was highly valued, coupled with individuality and the child's interest, similar to Rousseau or Pestalozzi (Ajuntament de Barcelona, 1938; Bartrés, 1955; Escuela del Mar, 1927; Vergés, 1932a, 1957). The pedagogue's humanism and interest in the different branches of knowledge – he even wrote two books of poetry in 1925 and 1930 – made his pedagogical model a true pedagogical idea. Likewise, play and sport became valuable in themselves.

Thus, play became an important, indeed indispensable, element. Even though he distinguished between free practice and organised games, conferring pedagogical value on the combination of both, these two elements are related via the competitive mechanism of competitions, with clear reminiscences of Hellenic education. Games, sport and, in general, any activity, task or pastime became moments of struggle-confrontation in school life (Torrás, 1935). He proposed a host of competitions, both sports and games (swimming, running, chess, checkers, tag) and others (reciting, writing, making, building, etc.) (Brasó, 2018). If we add to this all the organisation, in the guise of groups and hierarchies, and the consequent moral and disciplinary work which arises within this structure, this system can readily be related to Thomas Arnold's proposal for the Rugby School.

And this free-organised play-sport appeared within a global structure and as a pretext to deal with a host of other elements. In this way, dichotomies such as confrontation-cooperation or leadership-submission are dealt with and overcome. Games viewed in this way promote an autonomous model, dealing with their external logic, as exemplified in a high level of self-organisation by the students, such as: making rules, refereeing, reporting on the games, suggesting training,

belles, de respecte, etc. La seva finalitat era fer bons ciutadans de la societat, per la qual cosa s'aïllava de tota pedagogia escolàstica i memorística, buscant que el propi nen reflexionés i debatés per a preparar-se per al seu propi futur com a adult en societat que seria.

Aquesta pedagogia grecoplatònica –a l'origen etimològic com a guia, conductor, acompanyant...– el porten a tractar de forma intensa i estètica la música, els llibres i la biblioteca, el dibuix, l'art i la gimnàstica/educació corporal (Ainaud, Bohigas, González-Agápito, Vergés i Cònsul, 1996; Crexells, 1935; González-Agápito, 1978b, 1996, 1998; la música a l'antiga Escola del Mar, 1954). Per això, l'educació física, que implicava la gimnàstica i la natació principalment, és molt valorada, al que se li uneix la individualitat i l'interès en el nen, com ja va fer Rousseau o Pestalozzi (Ajuntament de Barcelona, 1938; Bartrés, 1955; Escola del Mar, 1927; Vergés, 1932a, 1957). L'humanisme del pedagog i interès per les diferents branques del saber, fins i tot escriu dos llibres de poesia al 1925 i 1930, fan del model pedagògic un veritable ideal pedagògic. Així mateix, el simple joc i l'esport es converteixen en un valor en si mateixos.

Per tant, el joc es converteix en un element rellevant i indispensable. Encara que distingeix la pràctica lliure i el joc organitzat, donant-li valor pedagògic a la combinació dels dos tipus de jocs, aquests elements apareixen relacionats mitjançant el mecanisme competitiu de concursos amb clares reminiscències a l'educació hel·lènica. Els jocs, els esports, i, en general, qualsevol activitat, tasca o passatemps, es converteixen en moments de lluita-enfrontament en la vida escolar (Torrás, 1935). Es proposen multitud de concursos, tan esportius (nedar, córrer, jugar als escacs, jugar a les dames, jugar al marro), com no (recitar, escriure, elaborar, construir, etc.) (Brasó, 2018). Si a aquesta realitat se li afegeix tota l'organització, a manera de grups i jerarquies, i el conseqüent treball moral i disciplinari que desemboca en aquesta estructura, es relaciona fàcilment amb la proposta de Thomas Arnold per a l'Escola de Rugbi.

I aquest joc-esport lliure-organitzat apareix conformat en una estructura global i com a excusa per a tractar multitud d'altres elements. D'aquesta manera s'afronten i superen dicotomies com les d'enfrontament-cooperació o lideratge-submissió. Els jocs entesos així promouen un model autònom, de tractament de la seva lògica externa, que s'exemplifica en un alt nivell autoorganitzatiu per part dels alumnes, com per exemple: elaborant reglaments, arbitrant, fent les actes dels partits, proposant entrenaments, resolent reclamacions,

resolving complaints, writing for a magazine, creating advertisements, reporting or creating clubs, along with a high level of moral – and Christian – formation (Tusquets, 1973; Valls, 1997), with an ideal related to Arnold's English gentleman (Cercós, 2007, 2010), as explained in Hughes' novel (1857, 1923). As a consequence of this complex external logic, it could be said that games were institutionalised at school, becoming fully-fledged sports. The leisure-sport practices-contests proposed included: races, jumping, swimming, the flag game, tag and chess. With regard to the latter game, the school was apparently the pioneer in playing chess regularly and methodologically in Spain, which put it in the spotlight (Antigua Escola del Mar, 1953; Borja, 1984; Brasó, 2015, 2017a, 2017b, Brasó & Torredadella, 2014, 2016, 2017; Els jocs. Els escacs a l'Escola del Mar, 1934; Guinart, 1933a, 1933b; Sánchez, 1933; Vergés, 1933, 1934). But Pere Vergés did not just remain there. Thus, the constant clashes were also related to cooperative moments among the members of the same group. And above all of this, character, the moral function, fair play, *savoir-être* and *savoir-faire* became the maxims of his pedagogy, which were coupled with the element of beauty, a significant part of the proposals to renew education. The influences of Goethe and Eugeni d'Ors, one of his masters, can be seen in this idea of beauty (Goethe, 1932; Ors, 1981, 1982; Vilanou, 1997, 2008). His concepts of aesthetics and a job well done led the pedagogue to promote these ideas, which were a far cry from rote learning. His full and constant dedication to this pedagogical approach shows the importance of sound education for the teacher (Romia, 1990; Vilanou, 1998). Therefore, it should come as no surprise that – with the pedagogue himself serving as an example with his engagement – this entire model would imbue the school and students with motivation, emotion, symbolism, rivalry, etc. These facts were clearly reinforced in the writings, often sensationalist, which appear in the magazine *Garbí*, in the newspaper *Diari de Vilamar*, written by the students themselves, or in other texts (Brasó, 2017b; Vergés, 1932b; 1947).

Thus, play at the Escola del Mar was viewed simultaneously as a primitive element, an animal and human instinct, yet it was also treated as a kind of culture, with inspirations from the ideas of Pierre Bovet (1922) and Eudard Claparède (1927). Perhaps all of this is what gave Vergés' proposal originality, value, innovation and quality, concepts that still survive today in schools that draw from this model

fent redaccions per a la revista, creant anuncis publicitaris, informant o creant clubs, juntament amb una alta formació moral, també cristiana (Tusquets, 1973; Valls, 1997), amb una ideal semblança al gentleman anglès arnoldiano (Cercós, 2007, 2010), i explicat en la novel·la de Hughes (1857, 1923). Els jocs, com a conseqüència d'aquesta complexa lògica externa, es podria dir que s'institucionalitzen a l'escola convertint-se en esports en tota regla. De les pràctiques-concursos lúdicoesportives proposades destaquen: les curses, els salts, la natació, el joc de banderes, el joc del marro o els escacs. Quant a aquest últim esport, l'escola sembla que va ser la pionera a tractar els escacs de forma regular i metòdica a Espanya, la que el va posar en el punt de mira (Antiga Escola del Mar, 1953; Borja, 1984; Brasó, 2015, 2017a, 2017b, Brasó i Torredadella, 2014, 2016, 2017; Els jocs. Els escacs a l'Escola del Mar, 1934; Guinart, 1933a, 1933b; Sánchez, 1933; Vergés, 1933, 1934). Però Pere Vergés no es queda només en aquest aspecte. Així, els enfrontaments constants es relacionen alhora amb moments cooperatius entre els membres del mateix grup. I per sobre de tot aquest entramat, el caràcter, la formació moral, el joc net i el *savoir être et faire* esdevenen màximes de la seva pedagogia, a les quals se'ls uneix l'element de bellesa, element significatiu de les propostes de renovació pedagògica. En aquesta idea de bellesa es mostren les influències de Goethe o d'Eugeni d'Ors, un dels seus mestres (Goethe, 1932; Ors, 1981, 1982; Vilanou, 1997, 2008). Els seus conceptes d'estètica i de l'obra ben feta porten al pedagog a promulgar aquestes idees, allunyades del mecanicisme. La seva dedicació plena i constant a aquest fet pedagògic mostren la importància de la bona educació per al mestre (Romia, 1990; Vilanou, 1998). Per tant, no és d'estranyar que –amb el mateix pedagog donant exemple amb la seva implicació– tot aquest model impregnés l'escola i els alumnes de motivació, emoció, simbolisme, rivalitat, etc. Aquests fets queden ben reafirmats en els escrits, sensacionalistes sovint, que apareixen en la revista *Garbí*, en el *Diari de Vilamar*, elaborats pels propis alumnes, o en altres textos (Brasó, 2017b; Vergés, 1932b; 1947).

Així, el joc a l'Escola del Mar és entès alhora com a element primitiu, com a instint animal i humà, però també és tractat com a forma de cultura, amb inspiracions a les idees de Pierre Bovet (1922) o Eudard Claparède (1927). Potser tot això és el que va donar originalitat, valor, innovació, qualitat a la proposta de Vergés, conceptes que encara perviuen en l'actualitat a les escoles que ofereixen aquest model (Cervera, 2012;

(Cervera, 2012; Font, 2011a, 2011b). And even though it had detractors, the fact is that his model was praised both domestically and internationally (Mairie de Barcelone, 1931, 1932).

Conclusion

Though diluted by time, part of this sports philosophy survives today in some schools like the Escola del Mar, the Escola Garbí and the Institució Pere Vergés. For all of these reasons, Pere Vergés can be considered not only a teacher, director, thinker, innovator, etc., but also a pedagogue of play, sport, confrontation and competition. And all of this subsumed within an aesthetic idea of the English gentlemen, and with *savoir-êre* and *savoir-faire* as the fundamental laws.

Finally, we can conclude that the sport pedagogical model of the person analysed can provide a new vision of physical education today, turning this subject into a means of integral formation – physical, intellectual, ethical-moral, reflective-critical – in the Greek sense of the term (Vergés, 1932a, 1935b).

Conflict of Interests

No conflict of interest was reported by the authors.

References

- Ainaud, J. M., Bohigas, O., González-Agápito, J., Vergés, R., & Cònsul, I. (1996). *Centenari Pere Vergés. 1896-1996*. Barcelona: Edicions 62.
- Ajuntament de Barcelona. (1922). *Les construccions escolars de Barcelona: recull dels estudis, projectes i altres antecedents que existeixen en l'Ajuntament per a la solució d'aquest problema*. Barcelona: Henrich i Ca.
- Ajuntament de Barcelona. (1932). *L'obra de colònies escolars, banys de mar i semicolònies per als alumnes de les escoles de Barcelona 1906-1931*. Arts Gràfiques S.A., Successors d'Henrich i Ca.
- Ajuntament de Barcelona. (1938). *Escola del Mar*. Barcelona: Conselleria-Regidoria de Cultura.
- Antigua Escuela del Mar. (1953). *El juego*. Barcelona: Garbí.
- Bartrés, R. (1955). *Pensant amb l'escola*. Barcelona: Escuela del Mar.
- Borja, M. (1984). *El juego como actividad educativa: instruir deleitando*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Bovet, P. (1922). *El instinto luchador*. Madrid: Francisco Beltrán.
- Brasó, J. (2015). Thomas Arnold, Pere Vergés i els jocs organitzats. Els escacs, un projecte educatiu a l'Escola del Mar. *Temps d'Educació*, 49, 135-163. Recuperat de <http://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/viewFile/303553/>
- Brasó, J. (2017a). Historia y pedagogía de la Escuela del Mar (1922-1938). Estudio icónico-hermenéutico. *Historia Social y Educación*, 3. Recuperat de <http://hipatiapress.com/hpjournals/index.php/hse/article/view/2717>
- Brasó, J. (2017b). *Diari de Vilamar*. Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona.

Font, 2011a, 2011b), i encara que tingués detractors, el cas és que el seu model va ser elogiat tant en l'àmbit nacional com en l'internacional (Mairie de Barcelone, 1931, 1932).

Conclusió

En l'actualitat, encara que diluït a través del temps, part d'aquesta filosofia esportiva perviu en algunes escoles com l'Escola del Mar, l'Escola Garbí i la Institució Pere Vergés. Per tot això, es pot considerar a Pere Vergés, a més de com a mestre, director, pensador, innovador, etc., com a un pedagog del joc, de l'esport, de l'enfrontament i de la competició. I tot això entès en una idea del *gentleman* anglès, estètica, i amb un *savoir-êre* i un *savoir-faire* com a llei fonamental.

Finalment, es pot concloure que el model pedagògic esportiu del personatge analitzat pot aportar una nova visió a l'educació física actual, convertint-se aquesta matèria en un mitjà per a una formació integral –física, intel·lectual, ètica-moral, reflexiu-crítica–, en el sentit grec del terme (Vergés, 1932a, 1935b).

Conflicte d'interessos

Les autories no han comunicat cap conflicte d'interessos.

Referències

- Brasó, J. (2017c). *El joc, un element clau per la història de la renovació pedagògica* (Tesi doctoral, Universitat de Barcelona, Barcelona, Espanya).
- Brasó, J. (2018). Pere Vergés: escola i ludificació al començament del s. XX. *Apunts. Educació Física i Esports*, 133, 20-37. doi:10.5672/apunts.2014-0983.cat.(2018/3).133.02
- Brasó, J., & Torredadella, X. (2014). El joc del 'rescat' a Catalunya. Un projecte educatiu a l'Escola del Mar de Pere Vergés. *Temps d'Educació*, 47, 191-212. Recuperat de <http://www.publicacions.ub.edu/revistes/tempsdeducacio47/default.asp?articulo=1031&modo=abstract>
- Brasó, J., & Torredadella, X. (2016). Investigación-acción y método de proyectos en educación física: organización de un torneo de marro. *Estudios Pedagógicos*, 42(2), 21-37. doi:10.4067/S0718-07052016000200002
- Brasó, J., & Torredadella, X. (2017). El juego motor del marro: una indagación acerca de sus raíces pedagógicas. *Revista de Diáctología y Tradiciones Populares*, 72(1), 245-264. doi:10.3989/rdtp.2017.01.010
- Cercós, R. (2007). Les pedagogies de la masculinitat. Thomas Arnold i el 'Muscular Christianity'. *Temps d'Educació*, 33, 281-290. Recuperat de <http://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/126495>
- Cercós, R. (2010). El ideal de gentleman: una pedagogía de la masculinidad (La herencia del puritanismo victoriano). A A. C. Moreu, *La educación revisitada: ensayos de la hermenéutica pedagógica* (pàg. 285-307). Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.

- Cervera, J. (26 de setembre de 2012). L'Ípad del professor Vergés. *El Punt Avui*, pàg. 25.
- Claparède, E. (1927). *Psicología del niño y pedagogía experimental*. Madrid: Francisco Beltrán.
- Crexells, J. (1935). Notícies pedagògiques. *Revista Garbí*, 12, 17-18.
- Demolins, E. (1899). *En qué consiste la superioridad de los anglo-sajones*. Madrid: Victoriano Suárez.
- Domènech, S. (1997). Manuel Ainaud i el Patronat Escolar de Barcelona. *Temps d'Educació*, 17, 273-291.
- Els jocs. Els escacs a l'Escola del Mar. (1934). *Garbí*, 5, 20-25.
- Escuela del Mar. (1927). *Pestalozzi. Comentarios de su vida y su obra. Trabajo leído por el Director de la Escuela del Mar a los padres...* Barcelona: Publicaciones de la Escuela del Mar.
- Ferrière, A. (1927). *La práctica de la escuela activa. Experiencias y orientaciones*. Madrid: Victoriano Suárez.
- Font, J. (10 de desembre de 2011a). L'Escola del Mar. *El Punt Avui*, pàg. 23. Recuperat de <http://www.elpuntavui.cat/article/7-vista/8-articles/484327-lescola-del-mar>
- Font, J. (28 de desembre de 2011b). Pere Vergés, lluny del Mar. *La Vanguardia*, pàg. 6. Recuperat de <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1999/12/05/pagina-6/88492817/pdf.html?search=pere%20verg%C3%A9s>
- Goethe, J. (1932) *Goethe: antologia que la Generalitat dedica a les escoles de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- González-Agàpito, J. (1978a). *Bibliografía de la renovació pedagògica (1900-1939)*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- González-Agàpito, J. (1978b). Noucentisme i pedagogia a partir del pensament de Pere Vergés. A D. d. Lletres, *II jornades d'història de l'educació en els països catalans* (pàg. 97-102). Ciutat de Mallorca: Obra Cultural de la Caixa de Pensions per la Vellesa i d'Estalvis.
- González-Agàpito, J. (1996). Un apunt sobre la pedagogia de Pere Vergés. A J. Ainaud, O. Bohigas, J. González-Agàpito, R. Vergés & I. Cònsul, *Centenari Pere Vergés. 1896-1970* (pàg. 51-66). Barcelona: Edicions 62.
- González-Agàpito, J. (1998). *Pere Vergés i Farrés*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Guinart, R. (1933a). Les escoles de l'Ajuntament de Barcelona. Els escacs com a instrument pedagògic. *Els Escacs a Catalunya*, 7(70), 1363-1367.
- Guinart, R. (1933b). Els campionats femenins d'escacs i la participació espanyola mundial. *Els Escacs a Catalunya*, 7(72), 1409-1410.
- Hughes, T. (1857). *Tom Brown's School Days*. Cambridge: Macmillan & Co.
- Hughes, T. (1923). *Tomás Brown en la escuela*. Madrid: Espasa Calpe.
- La música en la antigua Escuela del Mar. (1954). Barcelona: Garbí.
- Mairie de Barcelone. (1931). *Institutions scolaires en plein air*. Barcelona: Délégation de Culture. Tip. Emporium.
- Mairie de Barcelone. (1932). *L'Oeuvre d'Enseignement de la Municipalité de Barcelone*. Barcelona: Commission de Culture.
- Martorell, A. (1965). *Cómo realizar prácticamente una Escuela Nueva*. Barcelona: Tiempo de hacer.
- Monés, J. (2011). *La pedagogia catalana al segle XX. Els seus referents*. Lleida: Pagès editors. Institut d'Estudis Catalans.
- Monés, J., & Bosom, N. (1992). Apunts per a una història de l'Educació Física a Barcelona i la seva zona d'influència: 1900-1930. *14è Congrés Internacional. Educació, Activitats Físiques i Esport en una perspectiva històrica* (pàg. 122-128). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència. Secretaria General de l'Esport.
- Ors, E. d' (1981). *Diálogos*. Madrid: Taurus.
- Ors, E. d' (1982). *Glosari*. Barcelona: Edicions 62 i La Caixa.
- Pàrraga, M. (1989). *Manuel Ainaud (1885-1932): memòria d'una època*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Robert, M. (1999). *La institucionalització de l'activitat atlètica a Catalunya: el cas de Nemesi Ponsati* (Tesi doctoral, Universitat de Barcelona, Barcelona, Espanya).
- Robert, M. (2004). Nemesi Ponsati (1897-1980): un pedagog de l'esport. *Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació*, 7, 229-246.
- Romia, C. (1990). Ètica i estètica a l'Escola del Mar. *Butlletí de la Societat Catalana de Pedagogia*, 3, 5-22.
- Saladrigas, R. (1973). *L'Escola del Mar i la renovació pedagògica a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62.
- Sánchez, J. B. (1933). *Semilla de ajedrez*. Madrid: Imp. Cleto Vallinas.
- Torras, M. (1935). Els colors o Grups de lluita. A *La vida social a l'Escola del Mar* (pàg. 4-7). Barcelona: Garbí.
- Torredadella, X., & Brasó, J. (2017). Barcelona y el problema de la educación física en la primera enseñanza a principios del siglo XX. Las escuelas catalanas del distrito VI. *Revista Brasileira de História da Educação*, 1(72), 135-173. doi.org/10.4025/rbhe.v17
- Tusquets, J. (1973). Pedro Vergés, creador de una civilización escolar democrática y cristiana. *Perspectivas pedagógicas*, 31, 327-344.
- Valls, R. (1997). *Escola Nova i pedagogia Catequètica a Catalunya*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya.
- Vergés, P. (1925). *Poesies*. Barcelona: Obradors Dalmau.
- Vergés, P. (1930). *La nova amiga*. Barcelona: Altés.
- Vergés, P. (1932a). *La nostra posició pedagògica. Conferència*. Barcelona: Art del Llibre.
- Vergés, P. (1932b). *La vida espiritual a Vilamar. Conferència donada per...* Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Vergés, P. (1933). Els escacs a l'Escola del Mar. *Escacs a Catalunya*, 71, 1388-1389.
- Vergés, P. (1934). Els escacs a l'Escola del Mar. *Garbí*, 5, 20-25.
- Vergés, P. (1935a). L'ofici de mestre. *Garbí*, 18, 18-19.
- Vergés, P. (1935b). La vida intel·lectual a l'Escola del Mar. *Garbí*, 12, 16.
- Vergés, P. (1947). *Libro de evocaciones (1922-1947)*. Barcelona: Altés.
- Vergés, P. (1957). *La Escuela del Mar. Una escuela y una vocación*. Barcelona: Escuela del Mar.
- Vergés, R. (1998). Pere Vergés, l'home. A J. González-Agàpito, *Pere Vergés i Farrés (1896-1970)* (pàg. 9-18). Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Vilanou, C. (1997). *A propòsit de la presència de Goethe en la pedagogia de Pere Vergés*. Barcelona: Societat Catalana de Pedagogia. Institut d'Estudis Catalans.
- Vilanou, C. (1998). La pedagogia de Pere Vergés: un vitalisme espiritualista ludicoestètic. A J. González-Agàpito (Coord.), *Pere Vergés i Farrés (1896-1970)* (pàg. 79-101). Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Vilanou, C. (2008). Eugeni d'Ors y la pedagogía de la obra bien hecha. *Estudios sobre Educación*, 14, 31-44.

Article Citation | Citació de l'article

Brasó, J., & Cercós, R. (2019). Pere Vergés Farrés (1896-1970): A Pedagogue of Leisure-Sport Competitions. *Apunts. Educación Física y Deportes*, 137, 11-16. doi:10.5672/apunts.2014-0983.es.(2019/3).137.01